Софія Київська – витвір душі народної (За романом П. Загребельного «Диво»). Твір 11 клас

І доки багряніє небо, стоїть собор,
весь освітлений, парусноповний
і чистий, як тоді, у ми нувшині,
коли вперше тут виник,
вичарувався з душі своїх мудрих
і дужих майстрів.
О. Гончар

Є письменники, для яких існують постійні теми, що є покликанням усього їхнього життя, єдиною метою в мистецтві. Та Павло Загребельний завжди різноманітний і несподіваний. Серед його романів зустрічається і соціально-психологічний роман, де автор зосереджує свою увагу на внутрішньому світові сучасника, і виробничий цикл, в якому розкриваються мрії та прагнення молодого покоління, і, нарешті, історичні полотна з гострою постановкою соціальних проблем.

Здавалося б, що між його романами залягла прірва епох, формацій, культур, бо історичні полотна П. Загребельного відтворюють найдавніші часи Київської Русі, а робітничі романи – животрепетне сьогодення.

Але на яких би перевалах часу не працював П. Загребельний, головним героєм його творів залишається живе життя, осмислене й зрозуміле у всіх часових вимірах, в одвічній триєдності минулого, сучасного і майбутнього. Тому й не дивно, що дія роману Загребельного «Диво» розвивається в трьох часових площинах – період християнізації Київської Русі, Великої Вітчизняної війни і 70-ті роки XX ст., які поєднані між собою наскрізним образом-символом – собором святої Софії.

Роман «Диво» – це своєрідний гімн творчому генієві зодчих-русичів, творців духовних цінностей свого народу. Автор розвиває концепцію людини, яка крізь віки проносить дух неспокою, творчого пошуку, самовдосконалення. Письменника цікавило питання духовного надбання народу, родоводу мистецтва, те творче начало, яке передається від покоління до покоління дорогоцінною естафетою народного генія.

Висвітлення теми митця і мистецтва цікаве тим, що автор робить спробу простежити начала людського таланту. Крок за кроком письменник показує формування руського зодчого Сивоока. З хлопчика, який «вийшов із чорноти шляху» , виростає великий майстер-творець Софіївського собору, що стає не лише місцем для церковних відправ, а символом народної душі, прекрасної, сильної, нескореної. І цікаво те, що в романі нічого не говориться ні про батьків, ні про рідних Сивоока. Це робиться цілком свідомо, бо образ Русі ототожнюється з образом матері.

Сивоок – син своєї Батьківщини, свого народу. Ще в дитинстві в нерідного діда Родима, язичника, доброго і великого майстра, хлопчик пройшов науку на все життя – не коритися можновладцям і дивуватися барвам світу. «Не загинув безслідно дикий норов Родимів. Упав він найгустішою барвою на чисту поверхню дитячої душі і довічно закріпився там, як невигубно позостаються фарби на глині, обцілованій палаючим вогнем».

Жити барвами і відвагою – це і є та сутність, що складає ядро характеру Сивоока з пущі.

Пізніше, у Радогості, юний митець пізнає і відтінки кольорів, дізнається, що «червона фарба означає кохання й милосердя, небесна – вірність, біла – невинність, радість, зелена – надію, а жовта – ненависть, зраду, золота – святість, досконалість, мудрість, повагу».

Прийде час, і Сивоок побуває в багатьох чужих землях, де буде вдосконалювати свою майстерність, учитися в богомазів Візантії, та не сприйме до кінця їхню концепцію мистецтва, бо твердо переконаний, що творчість глибоко проникла в діяння людей, їх пісні, одяг, обряди. І тому в барвах він шукає не бога, а людину – творця всього прекрасного на землі. Сивоок будує собори для християнських відправ, в яких прославлятимуть Бога, робить мозаїчне зображення Христа, та сам не вірить у нього. Але як митець він не міг не творити прекрасне для людей, не віддавати народу свій талант, бо служить не церкві, не князю, а людям, які своєю працею прикрашають рідну землю, бо Сивоок визнає лише одного бога – людину.

«Він кине виклик отому застарілому, закостенілому у своїй зневазі до всього живого світові. Неправда! Ми є! Ми живі! Не самі боги, а й люди!»

Сивоок бунтував. Бунтував не проти природи, бо він жив серед неї, розумів її красу, а протестував проти встановленого ладу, за яким людині не лишалося місця на світі, бо все посіли боги і їхні прислужники. І його Софія Київська, ця тисячолітня святиня слов'янського світу, народилась із протесту проти жорстокості часу й аморальності, проти тих, хто є сліпим виконавцем дій князя. Храм святої Софії Сивоок будує, щоб утілити в камені всю красу природи, красу життя, а оздоблюючи собор, творить образ Марії Оранти, що нагадувала русичам, які щойно прийняли християнство, язичницьку Велику Богиню – матір землі. Образи святих на стінах собору нагадували конкретних руських людей, великих і могутніх. У внутрішній оздобі собору знайшов своє відображення той дивний простір, який відкрився Сивоокові в самому серці пралісу, усіма барвами заграв осінній сонцеворот.

Своєрідно в романі вирішується проблема ставлення князя і майстра до вивершення собору. Ярослав хоче храмом святої Софії увіковічити своє ім'я. Він занепокоєний, як би не змарнів привид його мудрості в очах підлеглих. А майстер хоче збудувати пам'ятник своєму народові, утвердити в камені його силу і красу. «Зробити треба так, князю, щоб весь світ дивувався, і щоб земля наша вславилась цим храмом», – говорить Сивоок, висловлюючи патріотичне почуття народу.

Сивоок утілює в собі силу передових ідей, які виросли з тогочасних духовних джерел, засвідчує ті величезні вміння, які таїв у собі народ. Рятуючи від переслідування позашлюбну дочку князя Ярослава, Сивоок гине як людина і перемагає як митець, бо втілює в собі невмирущі сили народу.

«І втекла Ярослава полями, лісами, крилась у пущах і на болотах. І не догнали. Утекла. Заховалась межи людьми. Народила сина від Сивоока. І син його серед нас. Завжди з його талантом і горінням душі».

Цей факт є свідченням того, що народне мистецтво не гине безслідно, воно передається в спадок, як естафета поколінь. Сивоок гине, та заповідає у вічність свою величну Софію, те незвичайне диво, що «ніколи не кінчається і не переводиться, бо це – витвір душі народної.

І які б чужинці не намагалися знищити його, їм це не вдалося, бо це дух народної мудрості. «Собор стояв уперто, несхитно, вічно, ніби...

виріс із щедрот Київської землі. Диво!»